

शिक्षा सेवा, शिक्षा प्रशासन समूह अन्तर्गतका निरीक्षण, अंग्रेजी, नेपाली, संस्कृत, विज्ञान, गणित, सामाजिक शिक्षा, शारीरिक शिक्षा र व्यवसायिक शिक्षा उपसमूहहरूका अधिकृत सातौं तहका पदहरूको खुला तथा अन्तर सेवा प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

यस पाठ्यक्रम योजनालाई दुई चरणमा विभाजन गरिएको छ :

प्रथम चरण :-	लिखित परीक्षा (Written Examination)	पूर्णाङ्क :- ३००
द्वितीय चरण :-	(क)सामूहिक परीक्षण (Group Test)	पूर्णाङ्क :- १०
	(ख) अन्तर्वार्ता (Interview)	पूर्णाङ्क :- ४०

परीक्षा योजना (Examination Scheme)

प्रथम चरण : लिखित परीक्षा (Written Examination)

पूर्णाङ्क :- ३००

पत्र	विषय	खण्ड	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली		प्रश्नसंख्या×अङ्क	समय
प्रथम	General Subject	General Awareness & General Ability Test	१००	४०	वस्तुगत (Objective)	बहुवैकल्पिकप्रश्न (MCQs)	१०० प्रश्न×१ अङ्क	१ घण्टा ३० मिनेट
द्वितीय	General Technical Subject		१००	४०	विषयगत (Subjective)	छोटो उत्तर लामो उत्तर	४ प्रश्न×५ अङ्क ८ प्रश्न×१०अङ्क	३ घण्टा
तृतीय	Service-Group Specific Subject		१००	४०	विषयगत (Subjective)	छोटो उत्तर लामो उत्तर	४ प्रश्न×५ अङ्क ८ प्रश्न×१०अङ्क	३ घण्टा

द्वितीय चरण : सामूहिक परीक्षण (Group Test) र अन्तर्वार्ता (Interview)

पूर्णाङ्क :- ५०

पत्र/विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	समय
सामूहिक परीक्षण (Group Test)	१०		सामूहिक छलफल (Group Discussion)	३० मिनेट
अन्तर्वार्ता (Interview)	४०		बोर्ड अन्तर्वार्ता (Board Interview)	-

द्रष्टव्य :

- लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुनेछ ।
- माथि उल्लिखित शिक्षा प्रशासन समूह अन्तर्गतका सबै उपसमूहको लागि प्रथम र द्वितीय पत्र/विषयको विषयवस्तु एउटै (Common) र अनिवार्य हुनेछ । तर तृतीयपत्र/विषय सम्बन्धित उपसमूह अनुसार फरक फरक हुनेछ ।
- प्रथम, द्वितीय र तृतीय पत्रको लिखित परीक्षा छुट्टाछुट्टै हुनेछ ।
- वस्तुगत बहुवैकल्पिक (Multiple Choice) प्रश्नहरूको गलत उत्तर दिएमा प्रत्येक गलत उत्तर बापत २० प्रतिशत अङ्ककट्टा गरिनेछ । तर उत्तर नदिएमा त्यस बापत अङ्क दिइने छैन र अङ्क कट्टा पनि गरिने छैन ।
- बहुवैकल्पिक प्रश्नहरू हुने परीक्षामा कुनै प्रकारको क्याल्कुलेटर (Calculator) प्रयोग गर्न पाइने छैन ।
- विषयगत प्रश्नहरूको हकमा तोकिएको अंकको एउटा लामो प्रश्न वा एउटै प्रश्नका दुई वा दुई भन्दा बढी भाग (Two or more parts of a single question) वा एउटा प्रश्न अन्तर्गत दुई वा बढी टिप्पणीहरू (Short notes) सोध्न सकिने छ ।
- द्वितीय पत्रमा (विषयगत प्रश्न हुनेका हकमा) प्रत्येक खण्डका लागि छुट्टाछुट्टै उत्तरपुस्तिकाहरू हुनेछन् । परीक्षार्थीले प्रत्येक खण्डका प्रश्नहरूको उत्तर सोही खण्डको उत्तरपुस्तिकामा लेख्नुपर्नेछ ।
- यस पाठ्यक्रम योजना अन्तर्गतकापत्र/विषयका विषयवस्तुमा जेसुकै लेखिएको भएता पनि पाठ्यक्रममा परेका कानून, ऐन, नियम तथा नीतिहरू परीक्षाको मितिभन्दा ३ महिना अगाडि (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाईएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्झन पर्दछ ।
- प्रथम चरणको परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र द्वितीय चरणको परीक्षामा सम्मिलित गराइनेछ ।
- पाठ्यक्रमलागू मिति : - २०७८।०३।२८ गते देखि ।

प्रथमपत्र (Paper I): General Subject

Part (I) : - General Awareness (60Marks)

1. **General Awareness and Contemporary Issues** (30 ×1 Mark = 30 Marks)
 - 1.1 Physical, socio-cultural and economic geography and demography of Nepal
 - 1.2 Major natural resources of Nepal
 - 1.3 Geographical diversity, climatic conditions, and livelihood & lifestyle of people
 - 1.4 Notable events and personalities, social, cultural and economic conditions in modern history of Nepal
 - 1.5 Current periodical plan of Nepal
 - 1.6 Information on sustainable development, environment, pollution, climate change, biodiversity, science and technology
 - 1.7 Nepal's international affairs and general information on the UNO, SAARC & BIMSTEC
 - 1.8 The Constitution of Nepal (From Part 1 to 5 and Schedules)
 - 1.9 Governance system and Government (Federal, Provincial and Local)
 - 1.10 Provisions of civil service act and regulation relating to constitution of civil service, organisational structure, posts of service, fulfillment of vacancy and code of conduct
 - 1.11 Functional scope of public services
 - 1.12 Public Service Charter
 - 1.13 Concept, objective and importance of public policy
 - 1.14 Fundamentals of management : planning, organizing, directing, controlling, coordinating, decision making, motivation and leadership
 - 1.15 Government planning, budgeting and accounting system
 - 1.16 Major events and current affairs of national and international importance
 - 1.17 Province no. 2, Province Civil Service Act, 2077
2. **Education in Nepal** (30 ×1 Mark = 30Marks)
 - 2.1 Educational history and major educational events in Nepal
 - 2.2 Major plans, commissions in the field of Nepalese education: Nepal National Education Planning Commission - 2011; National Education System Plan – 2028; National Education Commission - 2049
 - 2.3 Education related agencies
 - 2.4 Meaning, definition, aims, functions and delivery systems of education
 - 2.5 Education and society : education and social process, education and social justice
 - 2.6 Relation between education and philosophy (western & eastern philosophies)
 - 2.7 Concept, importance and elements of curriculum
 - 2.8 School level curriculum and evaluation system in Nepal
 - 2.9 Curriculum development process in Nepal: School level and local level curriculum
 - 2.10 Education from global perspective: Education for All (EFA), Sustainable Development Goals (SDGs), Millennium Development Goals (MDGs)
 - 2.11 Province no. 2, Education Related Act, Rules and Regulations

Part (II) : - General Ability Test (40 Marks)

3. General Ability Test (40×1 Mark = 40 Marks)

3.1 Verbal Ability Test (14×1 Mark = 14 Marks)

Jumble words, Series, Analogy, Classification, Coding-Decoding, Matrix, Ranking Order Test, Direction and Distance Sense Test, Common Sense Test, Logical Reasoning, Assertion and Reason, Statement and Conclusions

3.2 Numerical Ability Test (14×1 Mark = 14 Marks)

Series, Analogy, Classification, Coding, Arithmetical reasoning/operation, Percentage, Ratio, Average, Loss & Profit, Time & Work, Data interpretation & Data verification

3.3 Non-verbal/Abstract Ability Test (12×1 Mark = 12 Marks)

Figure Series, Figure Analogy, Figure Classification, Figure Matrix, Pattern Completion/Finding, Analytical Reasoning Test, Figure Formation and Analysis, Rule Detection, Water images, Mirror images, Cubes and Dice & Venn-diagram

द्वितीयपत्र (Paper II) : General Technical Subject

Section (A) - 30 Marks

1. शिक्षाको परिचय र शिक्षाका आधुनिक प्रवृत्तिहरू
 - 1.1 शिक्षाको अर्थ, परिभाषा, स्वरूप र प्रयोजन
 - 1.2 शिक्षाको व्यक्तिगत र सामाजिक लक्ष्य तथा उद्देश्य
 - 1.3 शिक्षाका कार्यहरू : व्यक्तिगत, राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय, सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक र राजनैतिक
 - 1.4 शिक्षणको अर्थ र परिभाषा, शिक्षण कला अथवा विज्ञानको रूपमा, शिक्षणका नमुनाहरू (Models of teaching), शिक्षक तालिमको महत्व, शिक्षक तालिममा नवपरिवर्तन: लघुशिक्षण (Microteaching), तादात्म्यकृत शिक्षण (Simulated teaching) र समूह शिक्षण (Group teaching)
 - 1.5 शिक्षामा अनुसन्धान: अर्थ र महत्व, अनुसन्धानका प्रकारहरू: आधारभूत, प्रायोगिक र कार्य
 - 1.6 शिक्षाका आधुनिक प्रवृत्तिहरू - सबैका लागि शिक्षा, मानव अधिकार र शिक्षा, बालअधिकार र शिक्षा, विद्यालय शान्तिक्षेत्रको रूपमा, निरन्तर शिक्षा, खुला सिकाइ, शिक्षामा समान अवसर र समतामूलक पहुँच, शिक्षा र सामाजिक न्याय, आर्थिक लगानीका रूपमा शिक्षा, राष्ट्रिय एकताका लागि शिक्षा, अन्तर्राष्ट्रिय समझदारीका लागि शिक्षा
2. शिक्षाको समाजशास्त्रीय र दार्शनिक आधारहरू
 - 2.1 समाज र समुदायको धारणा, शिक्षा र समाज विचको सम्बन्ध
 - 2.2 विद्यालय समाजको उप-प्रणालीको रूपमा
 - 2.3 सामाजिक प्रक्रियाहरू र शिक्षा
 - 2.3.1 सामाजिकीकरण (Socialization): अवधारणा, तरिकाहरू (Modes), सामाजिकरणमा दिग्दर्शनपन (Directedness), सामाजिकरणका निकायहरू (Agencies)
 - 2.3.2 सामाजिक अन्तरक्रिया (Social interaction) : अर्थ, स्वरूप र कक्षाकोठामा सामाजिक अन्तरक्रिया
 - 2.3.3 सामाजिक परिवर्तन (Social change): अर्थ, सिद्धान्त र यसको शिक्षासँगको सम्बन्ध
 - 2.3.4 सामाजिक गतिशीलता (Social mobility): अर्थ, प्रकार र यसको शिक्षासँगको सम्बन्ध; सामाजिक गतिशीलता र सांस्कृतिक पछौटेपन (Cultural lag)
 - 2.4 दर्शन : अर्थ, क्षेत्र र कार्यहरू
 - 2.5 शिक्षाको दर्शनका विभिन्न पक्षसँग सम्बन्ध र तिनीहरूको प्रभाव तथा कार्यान्वयन
 - 2.5.1 आदर्शवाद (Idealism), प्रकृतिवाद (Naturalism), यथार्थवाद (Realism), प्रयोजनवाद (Pragmatism) र अस्तित्ववाद (Existentialism)
 - 2.5.2 पूर्वीय दर्शन र शिक्षा
3. शिक्षण सिकाइ विधि र प्रविधिहरू
 - 3.1 शैक्षणिक पद्धतिको अर्थ, परिभाषा र तत्वहरू
 - 3.2 शिक्षण सिकाइ प्रविधिको अर्थ, शिक्षण र सिकाइ बीचको अन्तरसम्बन्ध, शिक्षण सिकाइमा शिक्षक, विषयविज्ञ र सुपरिवेक्षकको भूमिका तथा शिक्षणमा सूचना प्रविधि (ICT) को प्रयोग
 - 3.3 शिक्षण विधि - शिक्षण विधिहरूको परिचय/परिभाषा, विशेषताहरू, शिक्षण विधिको वर्गीकरण, पाठ्यपुस्तक र सहयोगी सामग्रीसँग शिक्षण विधिको सम्बन्ध
 - 3.4 शैक्षणिक योजना : पाठ योजना, एकाइ योजना, कार्य योजना, कार्यपात्रो र समयतालिका
 - 3.5 शैक्षिक सामग्रीको अवधारणा, प्रकार, छनौट, तयारी तथा प्रयोग
4. शिक्षा मनोविज्ञान
 - 4.1 शिक्षा मनोविज्ञानको अर्थ, क्षेत्र, आवश्यकता र महत्व
 - 4.2 मानव विकास (Human Development)
 - 4.2.1 वृद्धि र विकासको अवधारणा, मानव विकासका सिद्धान्त र विशेषताहरू
 - 4.2.2 मानव विकास अध्ययन गर्नका उद्देश्य, महत्व तथा अध्ययनका विधिहरू
 - 4.2.3 मानव विकासका चरणहरू र तिनीहरूका विशेषताहरू
 - 4.3 यौन परिपक्वताको अवस्था : परिचय, शारीरिक र संवेगात्मक परिवर्तन तथा प्रभावहरू
 - 4.4 किशोरावस्था: परिचय, विकासात्मक कार्यहरू, शारीरिक परिवर्तन, सामाजिक-संवेगात्मक परिवर्तन, रुचिहरू र उनीहरूमा देखा पर्ने मुख्य मुख्य व्यवहारहरू
 - 4.5 यौन परिपक्वता र किशोरावस्थाका विद्यार्थीको सुरक्षित विकासमा शिक्षक र अभिभावकको भूमिका

Section (B) - 25 Marks

5. सिकाइ र यसका सिद्धान्तहरू
 - 5.1 सिकाइको परिचय : सिकाइको अर्थ, स्वरूप र शैलीहरू (Styles), परिपक्वता र सिकाइ, स्व- प्रतिविम्बन र सिकाइ
 - 5.2 सिकाइ र बुद्धिमत्ता, बुद्धिमत्ताका सिद्धान्तहरू, बहु-बुद्धिमत्ता (Multiple intelligence), संवेगात्मक बुद्धिमत्ता (Emotional intelligence)
 - 5.3 सिकाइका सिद्धान्त : संयन्त्र, विशेषता र शैक्षिक उपयोग
 - 5.3.1 शास्त्रीय सम्बन्धन (Classical Conditioning)
 - 5.3.2 कार्यपरक सम्बन्धन (Operant Conditioning)
 - 5.3.3 प्रयत्न र भूल सिकाइ (Trial & Error Learning)
 - 5.3.4 अन्तरदृष्टि सिकाइ सिद्धान्त (Insightful Learning Theory)
 - 5.3.5 जिन पियाजे (Jean Piaget) र लेव भिगोत्स्की (Lev S.Vygotsky) का सिकाइ सिद्धान्तहरू
 - 5.3.6 ग्याग्नेको तहगत सिद्धान्तहरू (Gagne's Hierarchical Learning Theories) 5.3.7
 - बान्दुराको सामाजिक सिकाइ सिद्धान्त (Bandura's Social Learning Theory) 5.4 सिकाइमा प्रभाव पार्ने तत्वहरू
 - 5.4.1 प्रारम्भिक व्यवहार : परिचय, प्रकार र सिकाइमा भूमिका
 - 5.4.2 सिकाइको स्थानान्तरण : अवधारणा, प्रकार, सिद्धान्त र प्रभाव पार्ने तत्वहरू
 - 5.4.3 स्मरण र विस्मरण : स्मरणको अवधारणा, प्रकार, मापन प्रक्रिया र स्मृति क्षमतामा सुधारका विधिहरू; विस्मरणको अवधारणा र कारणहरू
 - 5.4.4 उत्प्रेरणा : परिचय, प्रकार र सिकाइमा प्रयोग गरिने उत्प्रेरकहरू
 - 5.4.5 अभ्यास : अवधारणा, प्रकार र उपयोग
 - 5.4.6 पुनर्वल : अवधारणा, प्रकार र उपयोग
6. पाठ्यक्रमको परिचय र विकास
 - 6.1 पाठ्यक्रम : अवधारणा, तत्व, आवश्यकता तथा पाठ्यक्रमीय लक्ष्यका स्रोतहरू (Sources of Curricular goals)
 - 6.2 पाठ्यक्रमका ढाँचा (Curriculum designs):
 - 6.2.1 ढाँचा (Designs) : विषय-केन्द्रित (Subject-centered), क्रियाकलाप-केन्द्रित (Activity-centered), समस्या-केन्द्रित (Problem-centered) र मुख्य पाठ्यक्रम (Core curriculum)
 - 6.2.2 सुसुप्त पाठ्यक्रम (Hidden Curriculum)
 - 6.2.3 पाठ्यक्रम विकासका नमूनाहरू (Models): तार्किक (Rational) : Tyler and Taba, चक्रीय (Cyclical) : Wheeler and Nicholls र गतिशील (Dynamic) : Decker Walker and Malcolm Skilbeck
 - 6.3 पाठ्यक्रम निर्माण प्रक्रिया (Curriculum development process) : आवश्यकताको पहिचान (Needs identification), लक्ष्य, ध्येय र उद्देश्य निर्धारण (Determining aims, goals and objectives), विषयवस्तु र सिकाइ अनुभवको छनौट र संगठन (Selection and organization of contents and learning experiences) तथा मूल्याङ्कन (Evaluation)
 - 6.4 पाठ्यक्रम निर्माणमा प्रभाव पार्ने तत्वहरू : विद्यार्थी, समकालीन समाज तथा संस्कृति, सामाजिक परिवर्तन, विषयवस्तु, दर्शन र मनोविज्ञान
 - 6.5 पाठ्यक्रम संगठन र विकासका आधुनिक प्रवृत्तिहरू (Current trends in curriculum organization and development)
7. मूल्याङ्कनको परिचय र प्रयोजन
 - 7.1 मापन र मूल्याङ्कन (Measurement and Evaluation)
 - 7.2 मापनका साधन, मूल्याङ्कनका प्रकार र मूल्याङ्कनका साधनमा हुनुपर्ने विशेषताहरू
 - 7.3 परीक्षणका अर्थ र प्रकार : मानक र मापदण्डमा आधारित (Norm referenced and criterion referenced test), विषयगत र वस्तुगत, (Subjective and objective), प्रामाणिक र गैर-प्रामाणिक अथवा शिक्षक निर्मित (Standardized and non-standardized or teacher made)

शिक्षा सेवा, शिक्षा प्रशासन समूह अन्तर्गतका निरीक्षण, अंग्रेजी, नेपाली, संस्कृत, विज्ञान, गणित, सामाजिक शिक्षा, शारीरिक शिक्षा र व्यावसायिक शिक्षा उपसमूहहरूका अधिकृत सातौं तहका पदहरूको खुला तथा अन्तर सेवा प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- 7.4 परीक्षण विकास प्रक्रिया: उद्देश्य निर्धारण, विषयवस्तुको छनौट, विशिष्टीकरण तालिकाको विकास, प्रश्नहरूको लेखन, प्रश्नहरूको विश्लेषण र सम्पादन, विश्वसनीयता र वैधता निर्धारण, अन्तिम प्रश्नपत्रको निर्माण, सांस्कृतिक आधारमा परीक्षणको समायोजन, परीक्षण-संचालन, परीक्षण र नतिजा विश्लेषण
- 7.5 सामान्य सांख्यिकीय विश्लेषण (Simple statistical analysis)
 - 7.5.1 तथ्यांकको संकलन, विश्लेषण र प्रस्तुतीकरण
 - 7.5.2 केन्द्रीय प्रवृत्तिको मापन : मध्यक (Mean), मध्यिका (Median) र रित (Mode)
 - 7.5.3 तथ्यांकको तुलनात्मक स्थितिको गणना (Measures of relative position) : प्रतिशताङ्क (Percentile) र प्रामाणिक प्राप्ताङ्क (Standard score)
 - 7.5.4 विचरणशिलताको मापन (Measures of variability): तथ्यांकका विस्तार (Range) र स्तरीय भिन्नता (Standard deviation)

Section (C) - 25 Marks

8. शिक्षा प्रशासन, शैक्षिक व्यवस्थापन, प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र उच्च शिक्षा व्यवस्थापन
 - 8.1 शिक्षा प्रशासन : अर्थ, परिभाषा, उद्देश्य, महत्व र विकासक्रम 8.2 संघिय सन्दर्भमा शिक्षा नीति, नीतिको क्षेत्र र नीतिका विशेषताहरू
 - 8.3 नेपालको संविधान पछि जारी भएमा शिक्षा सम्बन्धित ऐनहरूमा शिक्षा प्रशासन सम्बन्धी व्यवस्था
 - 8.4 स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा शिक्षा प्रशासन सम्बन्धी व्यवस्था
 - 8.5 शैक्षिक व्यवस्थापन : परिभाषा र महत्व
 - 8.6 शैक्षिक व्यवस्थापनको क्षेत्र : शिक्षण-सिकाइको प्राविधिक पक्षको व्यवस्थापन, रणनीतिक व्यवस्थापन तथा दैनिक कार्य सञ्चालन व्यवस्थापन
 - 8.7 नेपालमा शिक्षाको संरचना : अनौपचारिक, निरन्तर शिक्षा, प्रारम्भिक बाल विकास र शिक्षा, विद्यालय शिक्षा, प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम तथा उच्च शिक्षा
 - 8.8 विद्यालय अनुशासन, विधि, प्रक्रिया र रचनात्मक नीति
 - 8.9 शिक्षा आयोग तथा योजनाहरूमा विद्यालय शिक्षा, पाठ्यक्रम, शिक्षक र विद्यार्थी मूल्यांकन सम्बन्धी सुझावहरू
 - 8.10 प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम सम्बन्धित संरचना, निकाय र नीतिगत व्यवस्था
 - 8.11 उच्च शिक्षा व्यवस्थापन र उच्च शिक्षा नीतिगत व्यवस्था, संरचना र निकाय
9. विद्यालय, पाठ्यक्रम र पाठ्यसामग्री व्यवस्थापन
 - 9.1 विद्यालय व्यवस्थापन : अर्थ, उद्देश्य, प्रकार र महत्व
 - 9.2 विद्यालय स्थापना वा कक्षा थपका आधारहरू (जनसंख्या, भौगोलिक अवस्था, सामाजिक बनौट, तल्लो तहको विद्यालयहरू, विद्यालय छनौटको अवसर, लागत र कुशलताको प्रश्न, समता र गुणस्तरको प्रश्न)
 - 9.3 सामुदायिक र संस्थागत विद्यालय व्यवस्थापन : सेवा क्षेत्रको अवधारणा र सामुदायिक र संस्थागत विद्यालय स्थापनाका फरक आधार, फरक प्रकृतिका विद्यालयको व्यवस्थापनमा शिक्षा निकायको भूमिका
 - 9.4 विद्यालयको भौतिक व्यवस्थापन : भवन तथा आवश्यक पूर्वाधार, पुस्तकालय, सिकाइ वातावरण
 - 9.5 निश्चित तहको मात्र पढाइ हुने वा सबै तहको पढाइ हुने एकीकृत विद्यालय व्यवस्थापन
 - 9.6 विद्यालय स्थापना सम्बन्धमा विभिन्न तहको भूमिका : संघ, प्रदेश, स्थानीय तहको नीति निर्माण र स्तर निर्धारण, स्रोत परिचालन, अनुमति तथा दैनिक कार्य सञ्चालनको व्यवस्थापनमा भूमिका
 - 9.7 विद्यालय पाठ्यक्रम विकासका आधार : विद्यार्थीका आवश्यकता, सामाजिक आवश्यकता, सिकाइ पद्धतिको विकास, प्राविधिका विकास र प्राविधिसम्म पहुँच
 - 9.8 नेपालमा विद्यालय पाठ्यक्रमको अध्ययन : राष्ट्रिय र तहगत उद्देश्य, तहगत रूपमा रहेको विषयगतक्षेत्र र क्रम, पाठ्यभार, ज्ञान र सिपका आधारमा दिइएको भार
 - 9.9 नेपालमा पाठ्यक्रम र पाठ्य सामग्री विकासमा विभिन्न तह र निकायको भूमिका

शिक्षा सेवा, शिक्षा प्रशासन समूह अन्तर्गतका निरीक्षण, अंग्रेजी, नेपाली, संस्कृत, विज्ञान, गणित, सामाजिक शिक्षा, शारीरिक शिक्षा र व्यवसायिक शिक्षा उपसमूहहरूका अधिकृत सातौं तहका पदहरूको खुला तथा अन्तर सेवा प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

10. विद्यार्थी, शिक्षक र विद्यार्थी मूल्याङ्कन सम्बन्धि व्यवस्थापन
 - 10.1 विद्यार्थी भर्ना र समूह विभाजनका आधार
 - 10.2 समता तथा व्यक्तिको पूर्ण क्षमता विकास गर्ने विषय : विद्यार्थीलाई विभिन्न समूहमा राख्ने आधार (उपलब्धिका आधारमा वा मिश्रित) र यसका फाइदा र वेफाइदाहरू
 - 10.3 विद्यार्थीको नेतृत्व विकासमा विद्यालयको भूमिका: विद्यालयमा प्रजातान्त्रिक अभ्यासको अवसर, नेतृत्व लिने अवसर, बहु-प्रतिभाको खोजि, चिनारी र विकासको अवसर
 - 10.4 शिक्षक व्यवस्थापन : अवधारणा र महत्व
 - 10.5 शिक्षकको तयारी र शिक्षक अध्यापन अनुमतिपत्र: लामो तयारी कोर्ष वा प्राज्ञिक कोर्ष पछिको पेशागत तयारी, शिक्षक सक्षमता र शिक्षक तयारी, शिक्षक अध्यापन अनुमति पत्र
 - 10.6 शिक्षक सेवा : पदका आधारमा भर्ना गर्ने पद्धति, तहगत रूपमा शिक्षक तयारी र भर्ना, शिक्षकको सरुवा र बढुवाको व्यवस्थापन
 - 10.7 शिक्षक पेशागत विकास: संरचना, नीति र कार्यक्रमहरू
 - 10.8 शिक्षकको आपूर्ति, गुणस्तर र प्रभावकारितामा
 - 10.9 शिक्षक सेवाको गठन र परिचालन: पदको स्वीकृति, माग र तयारी
 - 10.10 विद्यार्थी मूल्याङ्कनको अवधारणा : अर्थ, परीक्षणका साधन, परीक्षणको विश्वसनीयता र वैधता; कक्षा कोठामा आधारित परीक्षा र साधनहरू
 - 10.11 परीक्षा व्यवस्थापन सम्बन्धी विद्यमान अवस्था र संरचनागत व्यवस्था तथा संघिय सन्दर्भमा विभिन्न निकायको भूमिका
 - 10.12 विद्यार्थी उपलब्धि परीक्षण : उद्देश्य, प्रक्रिया, नतिजाको विश्लेषण र यसको उपयोग 10.13 नेपालको सन्दर्भमा उपलब्धि परीक्षण र प्रणालीगत उत्तरदायित्व

Section (D) – 20 Marks

11. सार्वजनिक व्यवस्थापन
 - 11.1 कर्मचारी व्यवस्थापनका विविध पक्षहरू : कार्यविश्लेषण, कार्यविवरण, कार्यमूल्याङ्कन, भर्ना, छनौट, नियुक्ति, पदस्थापन, बढुवा, तलब सुविधा, उत्प्रेरण, बृत्ति विकास र अवकाश
 - 11.2 सार्वजनिक व्यवस्थापनमा निर्देशन, नियन्त्रण, पदसोपान, निर्णय प्रक्रिया, नेतृत्व, समन्वय, अधिकार प्रत्यायोजन र निक्षेपण, सुपरिवेक्षण, अनुगमन तथा मूल्यांकन
 - 11.3 सार्वजनिक सेवा प्रवाहको अर्थ, महत्व र सेवा प्रवाह गर्ने तरिका/माध्यमहरू
 - 11.4 सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा कम्प्युटर, इन्टरनेट, सामाजिक सञ्जाल, भर्चुअल (Virtual) सिकाइ सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोग, अवसर तथा चुनौतीहरू
 - 11.5 व्यवसायिकता, अनुशासन र आचार-संहिता
 - 11.6 सार्वजनिक नीति तर्जुमा, कार्यान्वयन र मूल्यांकन
 - 11.7 व्यवस्थापनका विविध पक्षहरू: द्वन्द्व व्यवस्थापन, तनाव व्यवस्थापन, परिवर्तन व्यवस्थापन, ज्ञान व्यवस्थापन (Knowledge Management), विविधता व्यवस्थापन (Diversity Management)
12. कार्यालय व्यवस्थापन तथा लेखा
 - 12.1 कार्यालय कार्यविधि : टिप्पणी, चिठ्ठीपत्र र प्रतिवेदन
 - 12.2 अभिलेख व्यवस्थापन र जिन्सी व्यवस्थापन
 - 12.3 लेखा प्रणाली र लेखापरीक्षणको परिचय, विशेषता, उद्देश्य र आधारभूत सिद्धान्त
 - 12.4 बजेटको अर्थ, सिद्धान्त, प्रकार र महत्व
 - 12.5 सरकारी आर्थिक कारोवार : परिचय, विशेषता, कारोवार विश्लेषण, प्रारम्भिक लेखाङ्कन, खातामा प्रविष्टि र प्रतिवेदन सम्बन्धी व्यवस्था
 - 12.6 बेरुजु र बेरुजु फछ्यौट सम्बन्धी व्यवस्था
 - 12.7 सार्वजनिक खरीद सम्बन्धी कानुनी व्यवस्था र कार्यविधि
 - 12.8 खरीद व्यवस्थापन : प्रतिपत्र, खरीद विधिहरू, जमानत तथा खरीद योजना
 - 12.9 कार्यालयमा संचारको महत्व, प्रकार, माध्यम
 - 12.10 व्यवस्थापन सूचना प्रणाली र यसको महत्व

तृतीयपत्र (Paper III) : Service - Group Specific Subject
Section (A) - 30 Marks

1. निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षण अवधारणा
 - 1.1 अर्थ, परिभाषा, उद्देश्य र सिद्धान्तहरू
 - 1.2 महत्व र कार्यहरू
 - 1.3 प्रकारहरू र तिनीहरूका चक्र (Cycle)
 - 1.4 नविनतम चिन्तन र अभ्यासहरू
2. विद्यालय सुपरीवेक्षणका प्रक्रिया **(Process of School Supervision)**
 - 2.1 विद्यालय सुपरीवेक्षणका लागि योजना, कक्षा अवलोकन तथा निर्देशन
 - 2.2 सुपरीवेक्षणका प्रविधिहरू र छलफलका तरिका
 - 2.3 सुपरीवेक्षण सम्बन्धी आधारभुत सिप : संचार, शैक्षिक नेतृत्व, मानवीय क्षमता प्रस्फुटन (Releasing), शिक्षकको मनोबल अभिनिर्माण
3. सुपरीवेक्षणको कार्य तथा गुणहरू
 - 3.1 व्यक्तिगत, पेशागत र मनोसामाजिक गुण
 - 3.2 सुपरीवेक्षण कार्य - नेतृत्व प्रदान, कार्यक्रम निर्माण, कार्यशाला र सम्मेलनका आयोजना तथा कार्यान्वयन
 - 3.3 कक्षा अवलोकन : रणनीति, अवलोकन फारम र साधन/प्रविधि : निर्माण र प्रयोग
 - 3.4 कक्षा कोठा भित्रका अन्तरक्रिया : अवधारण, फाइदा र प्रयोग
 - 3.5 अनौपचारिक तथा समाहित शिक्षाका कक्षाहरूको सुपरीवेक्षण

Section (B) - 20 Marks

4. नेपालमा शैक्षिक निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षण
 - 4.1 नेपालमा शैक्षिक निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षणको इतिहास
 - 4.2 २००७ भन्दा पहिलेका निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षण प्रणाली
 - 4.3 २००७ पछि विकसित भएका निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षण प्रविधि
 - 4.1 २०२८ पछि हालसम्म विकसित निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षण प्रणाली
 - 4.4 नेपालमा निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षणका व्यवहारिक नमूनाहरू (Project and Non Project Models): सेती परियोजना, प्राथमिक शिक्षा परियोजना र आधारभूत तथा प्राथमिक शिक्षा परियोजना
 - 4.5 नेपालमा निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षणका चुनौती तथा समाधानका उपायहरू
5. नेपालमा शिक्षाको विकास र निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षणका सम्बन्धमा भएका प्रयासहरू र कानूनीव्यवस्था
 - 5.1 राणा शासनकालमा भएका प्रयासहरू
 - 5.2 राणा शासन पछि विकसित शैक्षिक अवस्थाहरू
 - 5.3 विभिन्न आयोग तथा योजनाहरूमा विद्यालय शिक्षा, पाठ्यक्रम, शिक्षक र विद्यार्थी मूल्यांकन सम्बन्धी सुझावहरू
 - 5.3.1 नेपाल राष्ट्रिय शिक्षा योजना आयोगको प्रतिवेदन, २०११
 - 5.3.2 राष्ट्रिय शिक्षा पद्धतिको योजना, २०२८
 - 5.3.3 राष्ट्रिय शिक्षा आयोगको प्रतिवेदन, २०४९
 - 5.4 चालु आवधिक योजनामा शिक्षा विकास योजनाहरू
 - 5.5 विद्यमान नेपालको संविधानमा शिक्षा सम्बन्धी व्यवस्था
 - 5.6 संघीय संरचनाका शिक्षा सम्बन्धी कानूनहरू
 - 5.7 स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा शिक्षा सम्बन्धी व्यवस्था
 - 5.8 प्रदेश निजामती सेवा ऐन, २०७७

Section (C) - 30 Marks

6. कक्षा कोठा व्यवस्थापन
- 6.1 अवधारण, महत्व, उद्देश्यसंग सम्बन्ध र कार्य क्षेत्र
 - 6.2 व्यवस्थापनको वार्षिक कार्य योजना निर्माण र प्रयोग
 - 6.3 मनोवैज्ञानिक वातावरणको व्यवस्थापन
 - 6.4 शिक्षण सिकाइको व्यवस्थापन
 - 6.5 आंकलन (Assessment), अभिलेख र प्रतिवेदनको व्यवस्थापन
7. शैक्षिक व्यवस्थापन
- 7.1 व्यवस्थापनको अवधारणा र शिक्षामा यसको प्रयोग
 - 7.2 शैक्षिक व्यवस्थापनका अवधारणा, महत्व र क्षेत्र
 - 7.3 शैक्षिक प्रशासन र शैक्षिक व्यवस्थापन
 - 7.4 प्रशासनिक व्यवस्थापन र शैक्षिक व्यवस्थापन- विद्यालयसंग सम्बन्धित पक्षहरु तथा कार्यहरुको व्यवस्थापन : समय, तनाव, संकट, मानव संसाधन र विद्यालय बजेट
8. शैक्षिक निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षणमा शिक्षाका निकायहरुको भूमिका र कर्तव्य
- 8.1 संघीय सरकारको शिक्षा सम्बन्धी निकायहरु
 - 8.2 प्रदेश सरकारको शिक्षा सम्बन्धी निकायहरु
 - 8.3 शिक्षासँग सम्बन्धित स्वसाशित संस्थाहरुका निरीक्षण सम्बन्धी व्यवस्था
 - 8.4 स्थानीय तह स्तरीय व्यवस्था
 - 8.5 विद्यालय स्तरीय प्रावधान

Section (D) - 20 Marks

9. शैक्षिक योजना
- 9.1 शैक्षिक योजनाको अवधारणा : अर्थ र उद्देश्य, शैक्षिक योजनामा शैक्षिक, आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक समझदारी (Considerations), योजना निर्माणमा वैकल्पिक पहुँच, देश विकास तथा शैक्षिक सुधारका लागि शिक्षा योजना
 - 9.2 शैक्षिक योजना निर्माणका प्रक्रिया : आवश्यकताको पहिचान, उद्देश्य निर्माण, नीति निर्माण, प्राथमिकता निर्धारण, संभाव्यता अध्ययन र शिक्षा योजना निर्माण
 - 9.3 शैक्षिक योजना कार्यान्वयन, मूल्यांकन र सुधार
 - 9.4 शैक्षिक योजनामा ध्यान दिनुपर्ने पक्षहरु
 - 9.5 शैक्षिक विकन्द्रीकरण : अवधारण, प्रकार, हालको अवस्था, समस्या र चुनौती
 - 9.6 शैक्षिक योजना निर्माणमा प्रदेश सरकारको भूमिका
10. अनुगमन तथा मूल्यांकन
- 10.1 अनुगमन तथा मूल्यांकनको अवधारणा : अर्थ र उद्देश्य, प्रयोग
 - 10.2 अनुगमन तथा मूल्यांकनका ऐतिहासिक विकासक्रम
 - 10.3 शैक्षिक सूचकहरुको निर्माण तथा निर्णय प्रकृत्यामा प्रयोग
 - 10.4 विद्यालयका कार्यहरुको अनुगमन तथा मूल्यांकन
 - 10.5 आयोजना तथा परियोजनाको अनुगमन र मूल्यांकन
 - 10.6 अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रतिवेदन र प्रस्तुती

प्रदेश लोक सेवा आयोग, प्रदेश नं.२
शिक्षा सेवा, शिक्षा प्रशासन समूह, निरिक्षण उपसमूहको अधिकृत सातौं तह, पदको खुल्ला तथा अन्तर सेवा
प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम ।

प्रथम चरणको लिखित परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरुलाई मात्र लिइने सामूहिक परीक्षण (Group Test) का लागि

सामूहिक छलफल (Group Discussion)

यस प्रयोजनको लागि गरिने परीक्षण १० पूर्णाङ्क र ३० मिनेट अवधिको हुनेछ जुन नेताविहिन सामूहिक छलफल (Leaderless Group Discussion) को रूपमा अवलम्बन गरिने छ । दिइएको प्रश्न वा Topic का विषयमा पालैपालोसँग निर्दिष्ट समयभित्र समूहबीच छलफल गर्दै प्रत्येक उम्मेदवारले व्यक्तिगत प्रस्तुति (Individual Presentation) गर्नु पर्नेछ । यस परीक्षणमा मूल्याङ्कनको लागि ३ जना भन्दा बढीको समिति रहनेछ ।